

УДК: 342.9.351.811

DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2021-74-1-89-94>

Пилипенко Євгенія Олексіївна,

кандидат юридичних наук

(Донецький юридичний інститут МВС України,
м. Кривий Ріг)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4044-5421>

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИТЯГНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСІБ, ЯКІ КЕРУЮТЬ ГУЖОВИМ ТРАНСПОРТОМ, ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Статтю присвячено дослідженню проблемних питань притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які керують гужовим транспортом, за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху. Охарактеризовано правовий статус осіб, які керують гужовим транспортом, і нормативно-правові акти, що закріплюють права та обов'язки цих осіб. На основі аналізу вітчизняного законодавства, що встановлює адміністративну відповідальність за порушення правил дорожнього руху, надано пропозиції до чинного законодавства України у сфері безпеки дорожнього руху для усунення певних прогалин щодо порядку притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які керують гужовим транспортом.

Ключові слова: безпека дорожнього руху; правопорушення; адміністративна відповідальність; особа, яка керує гужовим транспортом.

Постановка проблеми. Особливу роль у попередженні та припиненні, а отже й зменшенні кількості порушень, зокрема у сфері безпеки дорожнього руху, беззаперечно займає притягнення особи, яка вчинила правопорушення, до адміністративної відповідальності, накладанні певного виду адміністративного стягнення, оскільки саме адміністративне стягнення є мірою відповідальності і застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, за принципом додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так й іншими особами.

Говорячи про притягнення певних осіб до адміністративної відповідальності за порушення правил дорожнього руху, здебільшого мова йде або про водіїв, або про пішоходів. Однак порушниками, а нерідко і винуватцями дорожньо-транспортних пригод можуть стати й інші особи, наприклад ті, що керують гужовим транспортом. Тільки за минулий 2020 рік в Україні сталося 60 дорожньо-транспортних пригод за участю осіб, що керують гужовим транспортом, серед яких 29 – із постраждалими: 3 особи загинуло та 43 особи було травмовано [1]. Тому вивченню питання щодо притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які керують гужовим транспортом, слід приділити особливу увагу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питання адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху присвячено чимало наукових робіт таких учених-адміністративістів, як В. В. Гаркуша, Т. О. Гуржій, В. В. Доненко, В. К. Колпаков, О. Ю. Салманова, А. О. Собакар, А. В. Червінчук та інші, проте й дотепер залишається низка невирішених проблем щодо притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які керують саме гужовим транспортом.

Формування цілей статті (постановка завдання). Охарактеризувати проблемні питання притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які керують гужовим транспортом, за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху та на основі аналізу чинного законодавства України і досліджень науковців-адміністративістів запропонувати дієві шляхи їхнього вирішення.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до чинного законодавства України у сфері безпеки дорожнього руху на осіб, які керують гужовим транспортом, покладаються певні права та обов'язки. Зокрема, обов'язки осіб, які керують гужовим транспортом, закріплені Законом України «Про дорожній рух» від 30 червня 1993 року № 3353-ХІІ, згідно зі ст. 19 якого зазначені вище особи зобов'язані: не залишати тварин на проїзній частині без догляду; візки (сани) повинні бути обладнані світловідбивними пристроями, а в темний час доби – і ліхтарями [2].

Також основні вимоги до осіб, які керують гужовим транспортом, встановлені розділом № 7 Правил дорожнього руху, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 року № 1306. Це такі вимоги:

- 1) керувати гужовим транспортом дозволяється особам, не молодшим 14-річного віку;
- 2) гужовий віз (сани) повинен бути обладнаний світлоповертачами: спереду білого кольору, ззаду – червоного;
- 3) для руху в темну пору доби та в умовах недостатньої видимості на гужовому транспорті необхідно ввімкнути ліхтарі: спереду – білого кольору, ззаду – червоного кольору, що встановлюються з лівого боку воза (саней);
- 4) у разі виїзду на дорогу з прилеглої території або з другорядної дороги в місцях з обмеженою оглядовістю водій воза (саней) повинен вести тварину за вуздечку, повід;
- 5) перевозити людей гужовим транспортом дозволяється за наявності умов, які б виключали можливість перебування пасажирів за боковими та заднім габаритами транспортного засобу;
 - б) особам, що керують гужовим транспортом, забороняється:
 - а) рухатися по автомобільних дорогах державного значення (за можливості рухатися автомобільними дорогами місцевого значення);
 - б) використовувати вози, не обладнані світлоповертачами, без ліхтарів у темну пору доби та в умовах недостатньої видимості;
 - в) залишати на смузї відведення дороги тварин без нагляду та випасати їх;
- 7) особи, які керують гужовим транспортом, зобов'язані виконувати вимоги інших пунктів Правил дорожнього руху, що стосуються водіїв і пішоходів та не суперечать вимогам розділу № 7 [3].

Крім цього, певні вимоги до переїздів та перевезень гужовим транспортом викладені у Правилах охорони праці у сільськогосподарському виробництві, затверджених наказом Міністерства соціальної політики України від 29 серпня 2018 року № 1240, відповідно до яких:

- 1) запрягати коней дозволяється лише у справний гужовий транспорт. Гужовий транспорт, який використовується в гірській місцевості, має бути забезпечений додатковим гальмовим пристроєм;
- 2) керувати гужовим транспортом та переганяти тварин по дорозі дозволяється працівникам, які досягли 14-річного віку;
- 3) працівники, які керують гужовим транспортом, повинні мати знання щодо роботи в складних умовах, знати транспортні маршрути, можливість об'їзду небезпечних зон, виконувати інші вимоги, що стосуються водіїв і пішоходів;
- 4) гужовий транспорт має бути обладнаний сидіннями, розміщеними таким чином, щоб кінь не міг дістати їздового задньою ногою;

- 5) не дозволяється:
 - використовувати гужовий транспорт без гальмівних пристроїв, без ліхтарів у темний час доби та за умов недостатньої видимості;
 - залишати на смузі відведення дороги тварин без нагляду;
 - переїжджати через залізничні колії та дороги з покращеним покриттям поза спеціально відведеними місцями;
 - переміщення автомагістралями і дорогами для автомобілів, якщо поруч є інші дороги;
 - виконувати інші дії, що суперечать вимогам Правил дорожнього руху;
- 6) під час завантажування і розвантажування гужового транспорту коней потрібно прив'язувати;
- 7) коні, зайняті на транспортних роботах, мають бути підковані. До роботи слід допускати здорових коней із хорошим зором;
- 8) спускаючись зі схилу, не можна сідати в гужовий транспорт, підтримувати або підпирати його руками, намотувати віжки на руку, тулуб;
- 9) під час використання гужового транспорту в темний час доби або за умов недостатньої видимості вози (сани) мають бути облаштовані світловідбивачами відповідно до вимог Правил дорожнього руху;
- 10) не дозволяється залишати тварин, запряжених у сільськогосподарське знаряддя, неприв'язаними без їзових навіть у разі нетривалої зупинки [4].

Незважаючи на те, що зазначеними вище нормативно-правовими актами у сфері безпеки дорожнього руху закріплюються вимоги до осіб, які керують гужовим транспортом, водночас жодним чином не надається тлумачення самого поняття «гужовий транспорт». Таке визначення відсутнє, тому є недостатньо зрозумілим, який саме транспорт слід визнавати гужовим? Якими саме характеристиками має бути наділений такий транспорт? Ці питання мають істотне значення для притягнення особи до адміністративної відповідальності за порушення правил дорожнього руху саме під час керування гужовим транспортом.

Щодо розуміння поняття «гужовий транспорт» в інтернет-мережі є таке пояснення: *«гужовий транспорт – вид дорожнього (безрейкового) транспорту, як вантажного, так і пасажирського, в якому транспортні засоби (вози) приводяться до руху тваринами (курсив мій. – Є. П.). Як тяглові тварини використовуються коні, воли, буйволи, віслюки, мули, олені та ін. Назва пов'язана зі словом «гуж» – ремінь для з'єднання хомута з голоблями; існує також прислівник «гужем», тобто «гужовим транспортом» [5].*

Ураховуючи правовий статус осіб, які керують гужовим транспортом, та вимоги, що висуваються законодавцем до таких осіб, вважаємо, що термін «гужовий транспорт» варто визначити як вид дорожнього (безрейкового) транспорту, як вантажного, так і пасажирського, в якому транспортні засоби (вози, сани) приводяться до руху тваринами.

З огляду на факт, що тлумачення поняття «гужовий транспорт» має істотне значення для розуміння сутності цього виду транспорту та вимог, що висуваються Законом України «Про дорожній рух» та Правилами дорожнього руху стосовно правового статусу осіб, які ним керують, на наш погляд, п. 1.10 Правил дорожнього руху слід доповнити визначенням поняття «гужовий транспорт» у такій редакції:

«гужовий транспорт – вид дорожнього (безрейкового) транспорту, як вантажного, так і пасажирського, в якому транспортні засоби (вози, сани) приводяться до руху тваринами» (курсив мій. – Є. П.).

За порушення правил дорожнього руху особами, які керують гужовим транспортом, Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) передбачена відповідальність за статтею 127.

Отже, відповідальність за порушення правил дорожнього руху з боку осіб, які керують гужовим транспортом, закріплюється ч. 2 ст. 127 КУпАП. Якщо ж зазначені особи

порушили правила дорожнього руху, перебуваючи у стані сп'яніння, то такі їх дії будуть кваліфікуватися за ч. 3 ст. 127 КУпАП.

У разі, якщо порушення правил дорожнього руху особами, що керують гужовим транспортом, призведуть до створення аварійної обстановки, то такі дії кваліфікуватимуться за ч. 4 ст. 127 КУпАП [6].

Однак, якщо порушення правил дорожнього руху з боку осіб, які керують гужовим транспортом, призведуть до шкідливих наслідків, а саме спричинять пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна, то яку саме відповідальність мають нести такі особи?

Відповідно до глави 10 «Адміністративні правопорушення на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв'язку» КУпАП, порушення учасниками дорожнього руху правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна, веде до адміністративної відповідальності за ст. 124 [6]. Проте в диспозиції цієї статті зазначено, що дане адміністративне правопорушення визнаватиметься таким лише у разі його вчинення тільки учасниками дорожнього руху.

Згідно з положенням розділу 1 Правил дорожнього руху, учасником дорожнього руху визнається особа, яка бере безпосередню участь у процесі руху на дорозі як пішохід, водій, пасажир, погонич тварин, велосипедист, а також особа, яка рухається в кріслі колісному [3].

Таким чином, закріплене чинним законодавством України у сфері безпеки дорожнього руху визначення учасника дорожнього руху не включає особу, яка керує гужовим транспортом, а тому така особа не може визнаватися учасником дорожнього руху. У зв'язку з цим виникає доречне запитання: чи може бути притягнута особа, яка керує гужовим транспортом, до адміністративної відповідальності за ст. 124 КУпАП у разі порушення правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна? На сьогодні – ні. Усупереч тому, що особа скоїла правопорушення, яке за своїми об'єктивними ознаками визначається як правопорушення, за вчинення якого передбачена відповідальність за ст. 124 КУпАП, нести за це відповідальність вона не може, адже суб'єктом такого правопорушення може бути тільки учасник дорожнього руху. А як уже зазначалося раніше, особа, яка керує гужовим транспортом, не відноситься законодавцем до категорії поняття «учасник дорожнього руху».

Така ситуація дійсно свідчить про наявні проблеми щодо притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які керують гужовим транспортом, зокрема у разі вчинення ними дорожньо-транспортних пригод, оскільки «ніхто не може бути підданий заходу впливу в зв'язку з адміністративним правопорушенням інакше як на підставах і в порядку, встановлених законом» (ст. 7 КУпАП) [6]. І якщо в законі зазначений суб'єктом правопорушення «учасник дорожнього руху», то ним має бути тільки учасник дорожнього руху, навіть за умови, що дії певної особи повністю охоплюються об'єктивною стороною складу правопорушення.

Наявність зазначених вище прогалин у законодавстві України у сфері безпеки дорожнього руху безперечно потребує розгляду та вирішення саме на законодавчому рівні. Один із шляхів розв'язання цієї проблеми ми вбачаємо в доповненні визначення поняття «учасник дорожнього руху», яке міститься у п. 1.10 Правил дорожнього руху та ст. 14 Закону України «Про дорожній рух», особою, яка керує гужовим транспортом. На нашу думку, редакція поняття «учасник дорожнього руху» повинна бути такою:

«учасник дорожнього руху – особа, яка бере безпосередню участь у процесі руху на дорозі як пішохід, водій, пасажир, погонич тварин, особа, яка керує гужовим транспортом, велосипедист, а також особа, яка рухається в кріслі колісному» (курсив мій. – Є. П.).

Включення особи, яка керує гужовим транспортом, до поняття «учасник дорожнього руху» позбавить певних конфліктних та дискусійних питань щодо притягнення таких осіб до адміністративної відповідальності за порушення правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна.

Висновки. Проблемні питання притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які керують гужовим транспортом, що існують на сьогодні в законодавстві України, безумовно потребують не тільки обговорення з боку науковців, а й негайного вирішення саме на законодавчому рівні з боку органів державної влади шляхом внесення певних змін та доповнень до законодавства України у сфері безпеки дорожнього руху.

Перспективи подальших розвідок полягають у більш детальному дослідженні адміністративної відповідальності за порушення правил дорожнього руху з боку його учасників та наданні пропозицій щодо усунення можливих прогалин та недоліків вітчизняного законодавства, яке встановлює відповідальність за порушення чинних на транспорті правил.

Список використаних джерел

1. Статистика ДТП в Україні за період з 01.01.2020 по 31.12.2020. Патрульна поліція. URL: <http://patrol.police.gov.ua/statystyka/> (дата звернення: 01.02.2021).
2. Про дорожній рух : Закон України від 30.06.1993 р. № 3353-ХІІ (зі змінами від 16.10.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#n16> (дата звернення: 01.02.2021).
3. Про Правила дорожнього руху : Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 р. № 1306. (URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF#n308> (дата звернення: 01.02.2021).
4. Правила охорони праці у сільськогосподарському виробництві : наказ Міністерства соціальної політики України від 29.08.2018 р. № 1240. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1090-18#Text> (дата звернення: 01.02.2021).
5. Гужовий транспорт: визначення. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення: 01.02.2021).
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-Х. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 01.02.2021).

References

1. Statystyka DTP v Ukraini za period z 01.01.2020 po 31.12.2020. Patrolna politsiia [Accident statistics in Ukraine for the period from 01.01.2020 to 31.12.2020. Patrol police]. URL: <http://patrol.police.gov.ua/statystyka/> (data zvernennia: 01.02.2021) [in Ukrainian].
2. Pro dorozhnii rukh : Zakon Ukrainy vid 30.06.1993 r. № 3353-XII (zminamy vid 16.10.2020) [On traffic : Law of Ukraine of 30.06.1993 № 3353-XII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#n16> (data zvernennia: 01.02.2021) [in Ukrainian].
3. Pro Pravyla dorozhnoho rukhu : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 10.10.2001 r. № 1306 [On Traffic Rules: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of October 10, 2001 № 1306]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF#n308> (data zvernennia: 01.02.2021) [in Ukrainian].
4. Pravyla okhorony pratsi u silskohospodarskomu vyrobnytstvi : nakaz Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy vid 29.08.2018 r. № 1240 [Rules of labor protection in agricultural production: order of the Ministry of Social Policy of Ukraine dated August 29, 2018 № 1240]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1090-18#Text> (data zvernennia: 01.02.2021) [in Ukrainian].
5. Huzhovi transport: vyznachennia [Animal-drawn transport: definition]. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (data zvernennia: 01.02.2021) [in Ukrainian].
6. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia : Zakon Ukrainy vid 07.12.1984 r. № 8073-Kh. [Code of Ukraine on Administrative Offenses : Law of Ukraine of December 7, 1984 № 8073-X]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (data zvernennia: 01.02.2021) [in Ukrainian].

Pylypenko Evheniia,

PhD in Law

(Donetsk Law Institute, MIA of Ukraine, Kryvyi Rih)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4044-5421>

PROBLEMS OF ATTRACTING TO ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY PERSONS WHO DRIVE ANIMAL-DRAWN VEHICLES FOR OFFENSES IN THE FIELD OF ROAD SAFETY

The article is devoted to the study of problematic issues of bringing to administrative responsibility of persons driving animal-drawn transport for road safety offenses. The legal status of persons driving animal-drawn transport, normative legal acts enshrining the rights and obligations of these persons (the Law of Ukraine «On Road Traffic», the Rules of the Road, approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine from 10.10.2001 № 1306, and also Order of the Ministry of Social Policy of Ukraine «On approval of the Rules of labor protection in agricultural production» from 29.08.2018 № 1240). Based on the analysis of domestic legislation establishing administrative liability for violation of traffic rules by persons driving animal-drawn transport, proposals for current amendments to the legislation of Ukraine in the field of road safety to eliminate certain gaps in the prosecution of persons, who drive animal-drawn transport. Today in the Rules of the Road there is no definition of «animal-drawn transport», which creates problematic issues in the understanding of the definition, as well as the definition of «road user» does not cover the concept of a person who driving animal-drawn transport. It also creates certain problems in bringing individuals to administrative responsibility. Therefore, in a scientific article, it is proposed to supplement the current legislation of Ukraine in the field of road safety with a new definition of «animal-drawn transport», and place it in section 1 «General Provisions» of the Rules of the Road, as well as to include persons driving animal-drawn transport in the category of road users, make changes to the definition of «road user» in order to overcome certain problematic issues of bringing to administrative responsibility for violation of traffic rules that caused damage to vehicles, cargo, roads, streets, railway crossings, road structures or other property. In case of making the proposed changes to the Rules of the Road of persons driving animal-drawn transport, it will be possible to bring such persons to administrative responsibility under Art. 124 of the Code of Ukraine on Administrative Offenses. Today, law enforcement agencies of Ukraine, which carry out their activities in the field of road safety, do not have such an opportunity.

Key words: road traffic safety; offenses; administrative responsibility; the person driving animal-drawn transport.

Надійшла до редколегії 03.02.2021